

• SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLAM ENSTİTÜLERİ
TALEBE FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

MAHMUT ÖZAKKAŞ

• Yazı İşleri Müdürü :

CAHİT BALTACI

BU SAYIDA

SELÂM	İSLÂM MEDENİYETİ
YENİDEN DOĞUŞ	CAHİT BALTACI
ŞEKİL VE RUH	Ebu'l Hasan Ali NEDEVİ Terceme : B. TOPALOĞLU
İSLÂM, SADELİK VE KOLAYLIKLAR DİNİDİR	Mehmed SOFUOĞLU
MİRÂC-I NEBEVÎ	Ömer KIRAZOĞLU
KENDİNİ TANIMAK	Prof. Dr. A. Nihat TARLAN
İSLÂMİYET MÜSAMAHA DİNİDİR	Zuhûri DANIŞMAN
GEL GİDELİM (Şiir)	T. Sıtkı BALCI
EBU BEKR EL-VÂSİTÎ	Dr. Ahmed Subhi FURAT
DUA (Şiir)	Mustafa YAZGAN
İSLÂM MEDENİYETİNDE TÜRKLER	M. Zekâi KONRAPA
SEVGİ (Şiir)	Rekin ERTEM
ANAMA MEKTUP (Şiir)	Nuri YÜCE
KAYBETTİĞİMİZ DEĞER (M. SAİT MUTLU)	İsmail DAYI
İSLÂM HUKUKU VE MEDENİYET	Prof. Laure V. VAGLIERİ
İSLÂM, AHLÂK GÜZELLİĞİN DEN İBARETTİR	Ter.: Yaşar KANDEMİR Veli ERTAN
BEYİTLERLE SESLENİŞ	Reşat CANTAŞ
TERBİYE MESELESİ	Selâhaddin PARLATIR
KARAHANLILAR DEVRİNDE İSLÂMÎ ESERLER	Dr. Neclâ PEKOLCAY
DUDAKLAR (Şiir)	A. Nihat ASYA
BAŞLARKEN VE BİRKAÇ KELİME	Prof. Dr. F. K. TİMURTAŞ
KUTADGU BİLİĞ'İN İKİ BEYİTİ HAKKINDA	Prof. Dr. C. ULUÇAY
HASTALIK — ŞİFA — İHTİYARLIK — ÖLÜM	Dr. Asaf ATASEVEN
ELSİZ BİR HATTATIMIZ	M. Uğur DERMAN
İSLÂM AÇISINDAN SOSYALİZM	Ahmed Vefa CAMDİBİ
HABERLER	İSLÂM MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/1
CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme Ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K.: 1315

S İ R K E C İ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara : T.İ.H.O.M.C.F. Genel Başkanı : **SÜKRÜ ÖZTÜRK**
Konya : T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : **A. EKREM GENÇ**
Kayseri : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Baş.: **İ. HACİVAT**
İzmir : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başkanı : **O. ÇETİN**

TEKNİK KADRO

Sekreter :
Erdoğan ATAK

Ressam :
Gürbüz AZAK
Mustafa EREN

Klişeler : PULCU Klişe
Dizgi ve Baskı : AHMET SAİT MATBAASI — İSTANBUL
Yıl : 1. Sayı : 3
Basıldığı Tarih : 18 EKİM 1967

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 30. TL.
Altı Aylık : 6 sayı, 15. TL.
Öğrencilere % 20 Tenzilât yapılır.
Yabancı Memleketlere İki katı.
Bir sayısı : 250 Kuruş.

İLÂN TARİFESİ

Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.
İç Kapak : 2 renk 1.500 TL.
Renkli ilân sahifesi :
Tamamı : 1.200 TL.
1/2 : 750 TL.
1/4 : 400 TL.
1/8 : 250 TL.

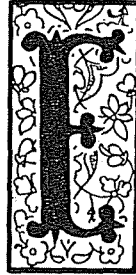
Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınmaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmıyın iade edilmez.

Sanat

Elsiz bir

hattatımız

Eczacı
M. UĞUR
DERMAN

Lî olmadığı halde resim yapabilenlerin bu muvaffakiyetinden, zaman zaman hayranlıkla bahsedildiğini görmek; bize, üç asır evvel yaşayan bir hüner sahibini hatırlattı. Ancak, elden başka ayaktan da mahrum olan bu biçare, resimle değil, fırça kullanmaktan daha fazla metanet isteyen kalem ustalığıyla, yani hattatlıkla uğraşmıştır.

Şimdiye kadar, yalnız bir yazısına rastladığımız «Bolu'lu Mehmed Efendi» için «Devhat ül küt-tab» (1) isimli hattatlara dair eserdeki ma'lûmatı kısaca nakledeyim: «Bîdest (elsiz) bir adam, Sultan IV. Mehmed zamanında (1648-1687) İstanbul'a gelip, hattat Suyolcu zâde Mustafa Efendi'nin (2) yazı gösterdiği yere giderek, ders alanları görünce, «Ah!» çeker. Bu hale acıyan Suyolcu zâde, bilekleri arasına kalem koyup yazmasını ona öğretir. Kısa zamanda, hüsnühattı ileri götüren Bîdest, müteaddid En'am ve bir de Evrad-ı Şerif yazmış, Sultan II. Süleyman devrinde (1687-1691) vefat etmiştir.»

Ancak, en canlı ve etraflı olarak, Bîdest'i, Abdi Paşa «Vakayî-nâme»sinde anlatmıştır (3). O devrin ifade hususiyetini göstermek maksadıyla, buraya aynen naklediyoruz (4):

11 Receb 1082 (14 Kasım 1671)

«... Garîbe-i ibretnûmay-ı âlem ve hayretfezay-ı benî âdem olan nevadir-i vakayî'dendir ki, (insan oğlunu hayrete sürükleyen, ibretle görülecek garîblikde nâdir vak'alardandır ki) iki elleri bileklerinden ve iki ayakları bir ârıza-i şedîde (şiddetli ârıza) sebebiyle düşmüş; hâsılı ne el kalmış, ne ayak, böyle bir şahıs, cihet-i mâişetine tarik-ı sualden gayrı mecal olmadığını mukarrer bilecek (geçimi için dilencilikden başka yol olmadığına karar verince) mevlîdi (doğum yeri) olan Bolu'dan gelüb, İstanbul'da karar edüb, (kalarak) «Suyolcu» demekle ma'ruf bir hattatdan meşk (ders) alub birkaç müddet kemal-i dikkatle sa'y ü müdavemet edüb (bir müddet, bütün dikkatiyle çalışıp devam ederek) bu merteye elsiz iken biavnillâh-i teâlâ ele getirdiği kitabeti izhar (elsiz olduğu halde, Allahın yardımıyla bu merteye eriştiği yazabilme kudretini ortaya koymak) için, bir En'am-ı Şerif yazub mâh-ı mezbûrun (zikredilen ayın) yirmi dördüncü gününde, bir takrîble (vasıta ile) inayetlû hünkârımız hazretleri, mesmu'-u hümayunları olcuk (padişahımız tarafından iştilince) mezburu huzur-u hümayunlarına getürdüb nazargâh-ı âlilerinde yazı yazmak emr eylediklerinde, (bahsedilen şahsı huzuruna getirip, gözü önünde yazı yazmasını emr eylediğinde) filhâl ol bîdest ü pâ devat ü kalemin peyda edüb, (o anda, o elsiz ve ayaksız, hokka ve kalemini çıkartıp) bir satır sülûs ve iki satır nesih kitabet (yazarak) ve ashab-ı nazarı ilcay-ı bahr-i hay-

ret eyledi (bakan kimseleri hayret denizine düşürdü) ve mukaddema (evvelce) yazdığı En'am-ı Şerif'i dahi ol mahalde (o yerde) arz edüb mezid-i inayet-i padişahiden (padişahın lütfunun çoklughundan) mazhar-ı sadaka-i aliyve olduğundan gayri, (yüksek maddi yardım gördükden başka) yevmi yirmi akçe sakatlık maaşı verilerek murada erip gönlü hoşnûd edilmişdi) Vazifesi beratına tuğray-ı şerif için, bu fakirin hanesine geldikde, hakir dahi, mücerred müşahede-i ibret için, kitabet ettirdim. (Padişahın bu emrine tuğra çekmem için evime geldiğinde, ben de yalnız başıma ibretle görmek üzere ona yazı yazdırdım) Lâkin, keyfiyet-i kitabetin ta'biri müşkil. (Lâkin, yazma şeklini anlatmak güç Nefice-i kelâm, görülmeyince ke-ma yenbağî fehm olunmaz. (Sözün neticesi, görülmedikçe, lâyıkıyla anlaşılmaz. Amma, icmalı (kısacası) bu ki, böyle bîdest ü pâ (elsiz ve ayaksız) iken, iki bileklerinin uçlarıyla devatı (hokkayı) belinden çıkartub ve kalemi dahi, iki bileklerinin uçlarıyla muhkem zabt edüb, (kuvvetlice tutup) ve kâğıdı önünde yere koyub, bir tarz-ı acib (tuhaf bir tarz) üzere, seri-til kalem (kalemi sür'atli) kâtibler gibi, bîbâk ü bîperva (korkusuz ve pervasız) her ne dilerse, tahrîr ü imlâ eder.

(yazar.) سبحان القادر على ما يشاء
(Dileğini işlemek kudreti olan Allah'ı tesbih ederim.)

Tesbit ettiği 2069 hattat biyografisi ile, hüsn-ü hat tarihimizin en geniş kaynağı sayılan «Tuhfe-i Hattatın» de (5), «Zeyl-i Naîma»dan naklen, «Bîdest» hâşiyeye olarak kaydedilmiştir. Eserin müellifi büyük ansiklopedistimiz Müstakîm zâde Sa'deddin Efendi, kendisinden bir asır evvel yaşamasına rağmen, bu zavallı hat müntesibinin bir eserine rastlamadığı için böyle zikrettiğini yazıyor (6). O En'am-ı Şerifler ve Evrad kim bilir ne oldu? Müstakîm zâde gibi müdakkik bir âlimin göremeyişine nazaran, eserlerinin daha o devirde yok olması muhtemeldir.

Topkapı Saray Müzesinin Kütüphanesinde bulduğumuz (7) Bîdest'e aid bir sülüs-nesih kıt'ada görüleceği üzere — ki makalemize fotoğrafı konulmuştur — yazısı birinci derecede olmakdan uzaktır. Lâkin, elsizliğine rağmen,

Bîdest ü bîpa (elsiz ve ayaksız) Hattat Bolu'lu Mehmed Efendi'nin sülüs-nesih kıt'ası (Topkapı Sarayı M. Kütüphanesi, G. Y.: 321)

men, değme el sahiblerine taş çıkartacak kadar muvaffak olmuştur.

Tasavvur buyrulsun; gerek sülüs, gerek nesih yazılarındaki harflerin dönüşünü ve incelik-kalınlık nisbetlerini belirtmek, kolay bir iş midir? Hele, serbest fırça kullanarak resim yapmakla kıyas dahi edilmez. Bunu, vaktiyle mekteplerimizde, kâmiş kalemle hüsn-ü hat meski almış eski nesil mensubları, «Hüsn-ü hatın nikâatını yazıp çizen bilir» (Güzel yazının nüktelerini, ancak yazıp çizenler bilir.) kavlince, daha fazla takdir ederler.

Bîdest Mehmed Efendi'nin bu kıt'asının, Topkapı Sarayına intikalinden önce mâliki olan Hezarfen Hattat Necmeddin Okyay hocamızın söylediğine göre, bilhas-sa, sülüs ibarede geçen (ق ن) harfleri en benam yazı üstadlarının elinden çıkmışcasına mükemmeldir.

Medfeni de, kat'i doğum-ölüm tarihleri gibi bilinmeyen ve yazı için en lüzumlu uzuvdan mahrum olduğu halde isti'dadiyle bu kadar yazabilen «Bolu'lu Bîdest Mehmed Efendi'yi, hüsn-ü hat meraklılarına tanıtmakla bahtiyarım.

(1) Devhat ül küttab, Suyolcu zâde Mehmed Necîb (Yazıldığı tarih: 1737 — Basılışı: 1942). Sahife: 22.

(2) Aynı zamanda, ma'ruf yazı üstadı Hafız Osman'ın da (1642-1698) hocası olan Suyolcuzâde Eyyübî Mustafa Efendi'den gelecek makalemizde bahsedeceğiz.

(3) Vakayî'nâme-i Abdi Paşa, Topkapı Sarayı — Hazine Kütüphanesi, No.: 1363. Sahife: 147 a.

(4) İfadenin sadeleştirilmiş şekli, parantez içinde ayrı cins harfle belirtilmiştir.

(5) Tuhfe-i Hattatın, Müstakîm zâde Süleyman Sa'deddin Efendi. (Yazıldığı devir: XVIII asrın sonu. Basılışı: 1929). Sahife: 144.

(6) Tuhfe'nin aynı sahifesinde, eli olmadığı için ayaklarıyla yazan bir kadının Mısır'da yaşadığı (sene: 576 H. — 1180) kaydedilmiştir. Lâkin hakkında başka ma'lûmata ve bir yazısına rastlanmadık.

(7) G. Y. 321 numaralı «Güzel yazılar» albümü içindedir.

